

***Mångfald på värdepappersmarknaden och kunskap om privatekonomi
bidrar till ökad jämlikhet***

Angående: Jämlikhetskommissionens betänkande SOU 2020:46

Föreningen Svensk Värdepappersmarknad ("föreningen") välkomnar möjligheten att inkomma med synpunkter på Jämlikhetskommissionens betänkande *En gemensam angelägenhet* (SOU 2020:46) ("betänkandet").

Många av de frågor som berörs i betänkandet faller utanför föreningens verksamhetsområde, varför dessa frågor lämnas till andra att kommentera. Föreningen vill dock gärna, efter en kort inledning om föreningen och den marknad föreningens medlemmar verkar på, framföra tankar kring två områden som föreningen menar är av relevans för jämlikhetsdiskussionen: *mångfald på värdepappersmarknaden och finansiell förmåga och kunskap om privatekonomi*.

Svensk värdepappersmarknad

Sverige har en i ett internationellt perspektiv mycket välutvecklad värdepappersmarknad, vilken är central för den samhällsekonomiska utvecklingen. Värdepappersmarknaden har tre huvuduppgifter: att omvandla sparande till finansiering, att göra det möjligt att hantera likviditet samt att möjliggöra hantering av olika risker genom handel med finansiella instrument som är konstruerade för detta.

Föreningen i egenskap av branschorganisation med 23 banker, investmentbanker och värdepappersbolag som medlemmar följer löpande utvecklingen på värdepappersmarknaden, som förenklat uttryckt kan sägas bestå av aktiemarknaden, obligationsmarknaden och derivatmarknaden.

Föreningens grundläggande uppgift eller *mission* är att verka för en konkurrenskraftig och hållbar svensk värdepappersmarknad. Föreningen bidrar regelbundet till diskussionen kring och utvecklingen av marknaden bland annat genom att besvara konsultationer där svaren baseras på diskussioner med föreningens medlemmar inom ramen för föreningens arbetsgrupper.

Föreningen finner vid genomgången av betänkandet att många frågor som tas upp i betänkandet berör hela vårt samhälle, medan andra berör olika specifika samhällssektorer. De delar som närmast berör föreningen finns i avsnitt 16.3 om den globala finansmarknaden och makropolitiken (sid 547–550), kapitel 17 om utbildning och kultur (sid 551 -) samt kapitel 22 om konsumentpolitiken (sid 781 -).

Mångfald på värdepappersmarknaden

Sverige ligger enligt många undersökningar och i ett internationellt perspektiv jämförelsevis bra till på områden som jämställdhet och jämlikhet, även om det som framgår av betänkandet finns en del kvar att göra. Föreningen noterar härvid det breda arbete som regeringen sedan flera år tillbaka bedriver för att förbättra jämställdheten.

Regeringens uttalade huvudmål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Härtill kommer sex jämställdhetspolitiska delmål, varvid i detta sammanhang särskilt kan framhållas delmålen som rör strävan efter att uppnå en jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet och jämställd utbildning.

Inom finanssektorn finns en medvetenhet och tas i dagsläget initiativ som ligger i linje med regeringens mål i detta avseende. Fokus har historiskt i viss mån legat på frågan hur vi kan öka andelen kvinnor som verkar inom finansmarknaden, men diskussionen kring frågan om mångfald har under snare år blivit bredare och inkluderar numera också frågor kring bland annat etnicitet, på engelska ofta benämnt *diversity*.

Bland de initiativ som tagits och tas av medlemmar i föreningen kan bland annat nämnas följande:

- Mot bakgrund av att kvinnor enligt vissa undersökningar bland annat av historiska skäl äger mindre i form av aktier, fastigheter och mark, samtidigt som kvinnor över en livstid i genomsnitt tjänar mindre och ofta får en lägre pension än män, förekommer det initiativ kring utökad finansiell rådgivning till och möjligheter till nätverkande mellan kvinnor inklusive kvinnliga företagare.
- Initiativ tas för att främja en ur könsperspektiv men även i andra avseenden mer neutral rekrytering av medarbetare exempelvis genom användandet av oidentifierade ansökningar särskilt i inledande skeden, för att undvika omedvetna beslut i processen som kan få en negativ inverkan på mångfalden. Krav kan även ställas på att det i vissa skeden i processen ska finnas både män och kvinnor bland kandidaterna.
- Vid sidan av den utveckling som sker av löpande anställningsprocesser deltar flera aktörer inom finanssektorn i fokuserade initiativ som syftar till att bland annat erbjuda akademiker födda i utlandet praktikplatser och projektanställningar.
- Det finns aktörer som har utvecklat särskilda program för unga kvinnor i syfte att skapa ökad samhörighet bland de nyanställda och göra det möjligt för dem att föra en utvecklande dialog som grupp med arbetsgivaren.
- En viktig del i arbetet med att anställa personer med olika bakgrund är att generellt öka kunskapen bland befintliga medarbetare om värdet av mångfald på alla nivåer och att bli medveten om det omedvetna, vad som brukar kallas "unconscious bias" hos oss som människor. Det handlar här om

att i högre grad gå från perspektivet "vem passar in hos oss (som vi är nu)" mot perspektivet "vad kan en ny medarbetare tillföra som vi inte har idag".

- Fokus har ökat på att göra det lättare att förena arbetet med familjeliv och fritidsaktiviteter, för att underlätta för såväl män som kvinnor med olika familjesituation och intressen att finna en plats i finansbranschen. Pandemin har med stöd av den tekniska utvecklingen ökat möjligheterna till och acceptansen för distansarbete. Detta öppnar dörrar, där verksamheten så tillåter, för en flexiblare vardag med en bättre balans mellan arbete och privatliv, vilket gynnar både manliga och kvinnliga medarbetare.
- Mot bakgrund av vikten av vidareutbildning inklusive ledarskapsutbildning för att komma vidare i karriären och ingå i successionsplaneringen, eftersträvas hos många aktörer inom finanssektorn en jämnare könsfördelning såväl vid sådana utbildningar som i nämnda planer. I det här sammanhanget kan också framhållas vikten av förebilder när det gäller att visa på förändring, såväl bland kvinnor som män. Det finns idag flera kvinnliga chefer i finansbranschen som aktivt bidrar genom att sprida kunskap och inspiration inte minst till unga kvinnor.
- Undersökningar har gjorts för att ta reda på om och i vilken utsträckning medarbetare upplever trakasserier på arbetsplatsen, samtidigt som åtgärder vidtas och utbildningar hålls för att förebygga och agera på trakasserier, för att bidra till en bättre och mer jämlik arbetsmiljö samt öka tryggheten hos medarbetarna.
- Enligt devisen att det som mäts också förändras sätter allt fler aktörer nyckeltal, på engelska "key performance indicators" eller förkortat "KPIs", för att uppnå och bibehålla en jämn könsfördelning i olika roller. Detta kan gälla såväl medarbetarna inom organisationen som helhet men också på chefs- och styrelsenivå, ofta med siktet mot målet 50/50.

Bakom dessa och andra initiativ ligger en insikt att mångfald är en viktig faktor för att öka innovation och tillväxt. Mångfald leder i många fall till högre kreativitet, bättre arbetstillfredsställelse och ett mer balanserat risktagande. Detta i sin tur leder till att aktörerna ifråga blir mer attraktiva som arbetsgivare, vilket gör att man lättare lockar till sig och kan behålla duktiga medarbetare.

Aktörer på finansmarknaden som har en verksamhet med geografisk spridning påtar ofta vikten av att medarbetarkretsen återspeglar mångfalden i det lokala samhället. Härigenom blir man bättre på att tillgodose kundernas behov, men kan också bättre identifiera nya affärsmöjligheter.

Föreningen vill här framhålla att språket, samtidigt som det i många fall är en brygga, i vissa fall också kan vara en barriär. Detta torde särskilt gälla i ett land med ett "smalare" språk som svenskan. Då man på många arbetsplatser primärt talar svenska, kan personer utan tillräckliga språkkunskaper stundtals ha svårt att bli in- eller medbjudna i diskussionen. Med detta sagt finns det exempel från arbetsplatser

i finansbranschen där engelskan utgör koncernspråk, liksom fall där medarbetarna har övergått mer till att tala engelska då personer från andra länder har anslutit till gruppen.

Finansiell förmåga och kunskaper i privatekonomi

Föreningen instämmer i utredningens slutsats att ett väl utbyggt utbildningssystem med en hög lägstanivå kan jämna ut skillnader i förutsättningar mellan barn och ungdomar med olika bakgrund, och därmed bidra till ökad social och ekonomisk rörlighet. I samband med detta vill föreningen framhålla vikten av att utbildning ges i ämnet privatekonomi och att alla personer ges en god finansiell förmåga, på engelska ofta benämnt *financial literacy*.

Finansiell förmåga och kunskap om privatekonomi kan bidra till att minska skillnader bland ungdomar, och senare vuxna, med olika ekonomiska förutsättningar och olika bakgrund. Detta sker genom att man skapar en bättre medvetenhet om och förståelse för vikten av att tänka långsiktigt och ha kontroll över sin privatekonomi, vilket också minskar risken för dåliga ekonomiska beslut.

Finansiell förmåga handlar i grunden om förmågan att förstå olika typer av finansiella koncept såsom ränta, avkastning och risk. Bristande finansiell förmåga gör det svårare att göra alla de val som påverkar den egna ekonomiska situationen, privatekonomin. Privatekonomi i sin tur handlar om vikten av att ha en överblick och kontroll över intäkter och utgifter, tillgångar och skulder, att budgetera, spara på kort och lång sikt, att vara försäkrad, spara till sin pension, inte ta onödiga lån till stora kostnader osv. Finansiell förmåga och privatekonomi är således nära kopplade till varandra.

Studier och data från såväl Sverige som andra länder indikerar att bristande finansiell förmåga kan ha en negativ inverkan på hushållens ekonomiska beslutsfattande¹. Det finns exempelvis studier som indikerar att individer med sämre finansiell förmåga sparar mindre, planerar mindre långsiktigt, betalar högre avgifter för finansiella transaktioner och löper större risk att få problem med lån. Detta tyder på att många hushåll begår misstag ekonomiskt på grund av att de saknar förutsättning för att fatta välgrundade finansiella beslut.

Sverige placerar sig i jämförelser som görs av finansiell förmåga internationellt ofta högt, vilket givetvis är positivt². Detta finns dock många människor också i Sverige som har bristande finansiell förmåga, varför föreningen anser att mer bör göras för att höja den generella kunskapsnivån på detta område i Sverige³.

Vidare vill föreningen framhålla att den finansiella förmågan ser olika ut när det övergripande resultatet bryts ner. Undersökningar visar exempelvis att kvinnor uppskattar att de har sämre kunskap

¹ Se Räknefärdighet och finansiell förmåga, Ekonomisk Debatt nr 5 2011, årgång 39.

² Se exempelvis Financial Literacy Around the World: Insights from the Standard & Poor's rating Services Global Financial Literacy Survey

³ Se Hushållens ekonomi och finansiella förmåga, Finansinspektionen dnr 20-28016

i privatekonomi än vad män gör, samtidigt som en mindre andel kvinnor än män anser sig ha tillräcklig kunskap om privatekonomi⁴. Skillnaden tycks uppstå redan i tidig ålder, då unga kvinnor upplever sig ha sämre kunskap om privatekonomi. Unga kvinnor sparar också mindre än unga män, samtidigt som det i många fall kan vara svårt att kompensera ett otillräckligt sparande i ung ålder med ökat sparande senare i livet. Dessa skillnader utgör enligt föreningen ett problem ur ett jämlikhetsperspektiv.

Undersökningar visar att kunskaper om sparande i första hand kommer från föräldrar och skolan⁵. Beroende på hur och var man växer upp kan en person således tänkas få olika förutsättningar när det kommer till kunskap om privatekonomi. I samband med detta kan nämnas att föreningen sedan många år stödjer projektet Ung Privatekonomi, som årligen bereder mer än 20 000 gymnasieungdomar tillgång till seminarier om privatekonomi, spritt över skolor i större delen av landet.

Samtidigt som detta och liknande privata initiativ är värdefulla vill föreningen framhålla att man i grunden anser att finansiell förmåga och privatekonomi borde få större plats och vara en mer utpräglad del av läroplanen i svenska skolor. Detta så att alla ungdomar, oavsett bakgrund, får tillräcklig utbildning för att kunna hantera sin privatekonomi, vilket skulle kunna bidra till att lägga grunden för en bättre livslång privatekonomi.

Avslutningsvis kan i samband med detta noteras att frågan om finansiell förmåga och privatekonomi inte bara är en svensk utan också en europeisk fråga. I EU-kommissionens åtgärdslista för en integrerad kapitalmarknad inom EU, den så kallade Kapitalmarknadsunionen, finns finansiell förmåga med som ett viktigt område att fokusera på⁶. Föreningen stödjer detta initiativ och hoppas att Sverige aktivt kommer att medverka och bidra till detta arbete även inom EU.

Svensk Värdepappersmarknad

April 2021

⁴ Se Långsiktigt sparande – en ojämsställd marknad, Konsumentverket rapport 2018:18

⁵ Se Långsiktigt sparande – en ojämsställd marknad, Konsumentverket rapport 2018:18

⁶ Se Capital markets union 2020 action plan: A capital markets union for people and businesses, EU-kommissionen